

Tamburinmanden

Tamburinmanden

Copyright 2004 © All Rights Jan Knus

Tilrettelægning & DTP: SOFTmachine

Bogen er sat med Palatino og Spumoni LP

Korrektur: Ruddi Welzel

Omslag: SOFTmachine

Fotos forside og bagside: Inter-Print

Fotoportræt: Copyright © Ditte Knus Tønnesen

Rocktekster: Copyrights © se særlig henvisning

Digital tryk & binding: A3 Tryk, 8600 Silkeborg

Distribution: dbk

Udgivet uden offentlig støtte af

Forlaget Rip Rap

forlaget@riprap.dk

www.riprap.dk

ISBN 87-91074-02-9

For praktisk og spirituel support tak til:

Christian Bang (RIP),

Jørgen Bertelsen, Ole Eistrup, Marianne Juhler, Pauli Kyneb,

Majbritt Lester, Kari Skodvin, Grete og Torsten Svendsen,

Svenne Topgaard, Bill W og venner, Christer Záll, Ruddi Welzel.

Og ikke mindst mine børn

Frej Knus Frantzen og Ditte Knus Tønnesen.

Denne bog er en fiktion.

... take what you have gathered from coincidence ...

It's All Over Now, Baby Blue

Bob Dylan

Tamburinmanden

Roman

Jan Knus

Forlaget Rip Rap

Første bog

Hey! ...

Imagine

Kapitel et

(1) 1979 Basen

Frans begyndte at få øjne ved middagstid efter en hård nats morgen. Dét var da ikke hans egen dyne ... og duften? Kiggede gennem vipperne på den nøgne nakke ved sin side, det ravnsorte hår. Rejste sig forsigtigt på albuen. Åhh ... hans øjne sprækkede mod dagslyset. Lidt højere op og se. Hey ... tak! Han kendte hende heldigvis. Det var jo Siff. Hun lå hvirvlet ind i dynen, sov stadig med en drøm på strejf over ansigtet. Frans fik en anelse om sit eget smukke fjæs.

‘Nja, du ser jo ikke for køn ud, lille Frans!’ Frikke var spilvågen og bed til som en hugorm fra vrangen af hans hoved. ‘Men slap nu bare af. Det går over.’

‘Kæft, Frikke! Du snakker morgengrimt!’

De havde da bollet. Og selv om han havde haft trangen til det og også havde haft det okay og troede, at Siff også havde haft det okay, så var den mere kreative og ømme energi nok opbrugt på det tidspunkt. Nu følte han tre ting meget påtrængende. Han

skulle pisse, han var tørstig, og han havde ondt i hovedet. Han kyssede Siff på øreflippen, drejede sig stille ud af sengen og listede nøgen hen over deres tøjbunker ud af det kombinerede arbejds- og soverum for at finde badeværelset. På vejen gik han i knæ med en legoklods under foden og kom ind i en fællestue, placeret op til køkkenet. Åh, ja, de var selvfølgelig endt i hendes kollektiv. Hvor var det nu, det lå? Nede omkring Domkirken, vistnok. Men det kunne nu have været fællesrum i et hvilket som helst bofællesskab i hans Kollektive Landsby. Masser af reoler, bøger, aviser, tidsskrifter, LP-plader, stereoanlæg, brætspil, lidt legetøj, og hele den ene væg var reserveret en flot indramning af et almuetableau fra Bertoluccis film 1900. En stor, rød IBM-skrivemaskine trak øjnene ned i hjørnet, hvor den stod og brummede. Nåh, ja, de havde leaset den, havde Siff fortalt. IBM var storkapital, men de havde mange skriveopgaver, så de havde stemt om det ... Han trykkede på F, og kuglehovedet for rundt og hamrede et bogstav i papiret. G, samme kuglehovede, samme aktion, nyt bogstav. Han slukkede den. Satte legoklodsen ovenpå.

„Fandeme godt, man ikke er kuglehovede“ mumlede han til de efterladte glas og nogle halvtomme vinflasker på spisebordet. Ud i én køre drak han den sidste tredjedel af en hvidvin fra flasken og fandt så et badeværelse med adgang fra køkkenet. Frans hørte en fjern entrédør blive åbnet og lukket, mens han lettede sig. Det tog lang tid. Hans pis var under tryk og skumsprøjtede i kummen. Han kvalte slatten fra flasken imens. Så hørte han en mandsstemme råbe op tættere på.

„Hvad fanden har du gang i, Siff? Her kommer man hjem fra nattevagt, og så ligger der en eller anden stodders tøj og støvler spredt ud over hele dit værelse!“

Så lød der beroligende lyde i et højere leje, men med langt lavere volumen. Mere råben. Mere beroligende. Pludselig lød der skridt inde fra stuen. På vej mod køkkenet? Frans rystede af i en fart og så sig forvildet omkring. Der var kun én udgang fra badeværelset. Han skyndte sig ud i køkkenet. Stillede flasken fra sig. Opdagede en lukket dør ved siden af badeværelset. Baksede den op. Og lige som han hørte trinene komme ind i køkkenet, var han smuttet gennem døren og fik den lukket stille, men fast.

Klik! lød det fra smæklåsen inde fra den anden side af døren. Der stod han så. På måtten. På køkkentrappen. Uden en trevl på kroppen.

‘Nåh, Frans?’ lød det spørgende inde fra hovedet. ‘Hvordan-æh endte du egentlig her?’

(2) 1979 Basen, Natskægget

Frans havde samme aften haft premiere på et nyt band. De havde spillet på Kulturfronten. Det var gået forrygende, og efter et stort forarbejde med booking fra Musikkontoret havde bandet nu to job hver weekend den næste måned. *Bandana* spillede en hjemmebrændt blanding af reggae og tex-mex, med danske sangtekster, som Frans fortrinsvis stod for. Den første uge havde han imidlertid været på tre job, fordi han også lagde lilletromme til en sideaf-fære med en harmonikaspiller og en sangerinde, der gjorde sig med kulturkritisk performance. Så torsdag og fredag havde han spillet i byen, mens bandet lørdag nat kom hjem fra Silkeborg, fra det første af mange gymnasiejob. Da de havde læsset grejet af fra orkesterbussen til øverummet i slagterbyen, tog han på Natskægget sammen med Lasse Bas og Lille Eddy, den ene af guitaristerne, for at falde lidt ned. De to andre røg et par joints udenfor og hang med en enkelt pilsner, men Frans ville have guldøl og Jack Daniels, oven på sin ration fra aftenens job. Hva’ fanden, de var jo i gang, det gik forrygende, der var noget at fejre. Det lille værtshus var proppet med alle hånede natsværmere klokken halv-fire om morgenen. Guds bedste børn og deres dårligste kammerater. Tobaksrøgen hang i tågebanker hen over vittigheder og cool flirt. Fra den beskedne bar i det forreste lokale forsynede Edward folket med øl og rock. Han var en af vildmændene fra det nationale våbenskjold, med langt rødt hår og fuldskæg. Men Edward havde overblik og nordjysk sindighed. Og lynende indgreb, når det gjaldt. Og så spillede han Dire Straits, som hurtigt var vokset til lige dele succes og kult med deres første album.

Frans swingede. Nattens sultan. Krop og hoved slappede af, glæden lå på lur. Jack D. havde fået lullet Frikke i søvn, og da Frans for tredje gang havde ladet sig flytte op til baren i den langsomt bevægende masse af kø, hvor han var i berøring med mennesker til alle sider, mødte han Siff på tilbageturen. Han havde begge arme hævet højt i vejret for at beskytte sine indkøbte genstande.

„Endelig en stærk mand, der kan løfte opgaven. Kan du ikke hente et sæt til mig!“ kurrede en spinkel kvinde bag et dræbende smil om en bred mund.

„Hej Siff! Du er i min bog!“

„Ja, selvfølgelig. Mine numre er overalt i din lille telefonbog.“

Frans overlod hende sine våde varer og tog turen igen. Siff var ved at være færdig med sine etnografistudier og havde i flere år været kæreste med en turnusarbejdende læge. Alligevel passede hun ham undertiden op, når de mødtes i Music-Baren eller til kollektivfester. Fast freelance, helt fint for Frans. Hun havde en lidt spinkel, men flot krop og var klog at snakke med, og så var hun i et fast forhold, så han ikke behøvede at binde sig til noget.

Fra første færd af deres bekendtskab havde hun to fortrin, der var dybt fascinerende for Frans. Hendes øjne var i kontrast til det natsorte hår. De var store og himmelblå i tunnel til uendeligheden, omgivet af det skæreste skyhvide. Deres magnetisme havde nødtvunget ham til helt at ignorere hende, da de mødtes første gang i hans daværende landkollektiv, hvor en af beboerne havde inviteret hende med fra sit rushold på det nye studium til en julefrokost på Farmen. Frans vidste, at han ellers ville gå og glo efter hende hele aftenen. Inden der var gået tre timer, havde hun trængt ham op i en krog og sørgmodigt spurgt ham, om han ikke kunne lide hende? Senere på ugen havde de nydt hinanden hud mod hud. Hun var dejlig, men han vidste instinktivt, at han skulle nære sig for mere. Hun efterlod sig et bredt spor af afbrændte natsværmervinger. Den anden fascination var hendes talemåder og handlingsindfald, der med dødsforagt styrede skråt op i konventionen.

Han var nu heller ikke helt upåvirket af trekanten, for han kendte for godt den tredje kant, og efter sigende var medicineren

også jaloux anlagt. Men lægen havde nu ikke ladet sig mærke med noget, når de havde passeret hinanden i miljøet. Og lige nu og her swingede det. Det hele swingede ...

(3) 1999 Nutid

... så spillede en telefon ...!

En skinger melodi punkterede dagdrømme og talebobler.

Himlene brast. Flænsede stumper af tavshed og tale dalede mellem stolerækkerne. Det var ikke *Internationale*, der var nålen op i drømmeland. Eller *Kan du se et rødt flag smælde*. Men en hoppende kænguruvals omme fra jordens røvhul. Frans blinkede. Og klemte øjnene hårdt i. Mens hans hjerne brækkede sig. *Yaerk!* ... Dén der sæbeskurede knold ... *Yaerk!* ... med sit friske dansesko-lebuk ...

‘... Måske fordi du aldrig selv blev den store løve på danseskolen,’ kunne han høre Frikke fnise inde mellem ørerne. Nå, ja, hva’ så? Han kom tre gange på Flataus danseskole i Åbyhøj. Første gang nåede han ikke hurtigt nok over det brede, bonede gulv til hende med de lange, lyse krøller. Næste uge bukkede han forpus-tet og først. *Nej tak*, hørte han og så hende vente på sidste uges friskfyr med klare øjne og brylcreme i håret. Begge gange kom han til at danse med en rødfregnet pige, der var ru i hænderne. *Hele dagen er ødelagt*, sagde han den følgende tirsdag til sin mor. Og da hun hørte, det var, fordi han skulle til dans om eftermidda-gen, skete miraklet. Hun lod ham slippe! Men først ugen efter. Selv om hun allerede havde betalt for hele efteråret af sparsomme midler. Han skulle da ikke tvinges til noget, han blev så ked af. ‘Tøsedreng!’ æggede Frikke. Frans spidsede munden, fløjtede lyd-løst.

„Dét er sgu værre end et professionelt frispark!”

Peters hvæsen blæste ind i hans små hår i nakken. Lange hår havde han i øvrigt slet ikke tilbage. Som så mange af tidens mænd havde han taget konsekvensen af sin skaldethed og fået klippet i

bund. Ikke raget til kronen, men til et par millimeters længde, hvor der overhovedet var noget hår tilbage. I nakken dinglede en lille, tynd fletning med et par blå glasperler. *Skal du ikke lige se min Osibisa?* havde været indgangsfordringen til et forhold, der var endt i ren blues. Måske var de blot bestemt til at gøre liv til drengene Pelle, men dengang havde hun kigget fornøjet-forarget på afsenderen af det tvetydige udkald, og så spillede musikken. Han havde siden prøvet det oprindelige indfald som overlagt scorereplik. Det virkede aldrig igen. Alligevel hed hans fletning stadig Osibisa.

„Han kan jo ikke engang vinde points på det der.“

Nyt hvæs. Frans nikkede. Og dog. Måske kunne han. Ikke i Æresdivisionen. Men i Blæredivisionen. Peter gik stadig på Stadion og så bold, når han kunne. Med kammerater eller sin voksne søn. Men ærlig talt. Der var ikke meget hjemmebane over det mere. Irlændere, nordmænd og andre udenbys folk. Og alligevel lå byens bedste hold på tredje-fjerde år og rodede nede i bunden af rækken. Nyt stadion, gammel historie. Og dyrt var det. Fra plastøl til bløde pølser. Og så skulle man høre på de mest noller hepperåb og tilsvininger af modstanderne fra Det Hvide Snit, som Frans havde døbt de lokale heppebøller.

En svær mand tre-fire rækker foran Frans havde grebet ned i inderlommen i en kraftig windbreaker. Og snakkede sommerhus. Flere minutter. Højlydt. Frans kendte ikke manden, der førte sig frem blandt et par rygklappere. Men bagefter hørte han udenfor, at Rønnebærret og Torben Dobbelttrøv var hans pæneste navne på havnen. Frans nikkede igen og mærkede varmen inde bag øjnene. Inden små, lavmælte talebobler atter steg til vejrs, da mobilsamtalen sluttede, og Torben Dobbelttrøv forlod rampelyset. Men blev på scenen.

Flere buketter blev stadig båret ind. Snoede sig som et langt, broget banner i jordfarver og skarpe kulører helt ud ad porten til et par kåde solsortes sommerkald. En livsline. Alle kransene lå oppe ved kisten. Han kunne skimte et hvidt bånd med rød skrift fra sit gamle kollektiv Basen, og for enden af katafalken, ude ved den ene side, stod to mænd med fagforeningsfanen imellem sig. En bred knægt i tyverne og en senet mand sidst i fyrrerne, med

langt og tjavset, lyst hår og runde briller i flipperstil. Hippie-Hans var også kommet op i årene.

(4) 1979 Basen

Uden for køkkendøren kunne Frans høre, at resten af det hjemmeverende kollektiv var kommet på benene under doktorens og etnografens højlydte feltstudier i frigjorte parforhold på kanten til 1980'erne. Nu kunne Frans så vælge at banke køkkendøren åben og tage det i bedste fald verbale slagsmål som brunch. Eller han kunne forsvinde så diskret som muligt ned ad bagtrappen og håbe på at finde en T-shirt på vejen hjem. 'Tøsedreng!' ærtede Frikke ham, da Frans begyndte at liste ned ad trappen. Han tog måtten med, og det var klogt gjort, for der var ingen T-shirts på tilsneede tørresnore i februar måned. Da han tøvende havde sat sin første fod i gårdens sjap, hørte han bulder på bagtrappen.

„Kom her, din sindssyge stodder!”

En enlig westernstøvle brager ud ad døren.

Frans er allerede i løb. Han skal fandeme ikke have skrevet recept ud på noget som helst. Han holder måtten fast foran sig så godt som muligt under flugten. Ud gennem porten i samme øjeblik, som Domkirken begynder at slå sit første middagsslag, en hurtig orientering, så til højre hen ad gaden, og igen skarpt til højre, så brat, at han glider halvt i knæ i sneen, men redder balancen ved at tage fra med måtten, og så stejle op gennem den lange, snævre gyde, ud i Badstuegade, over gennem en gård og en tomt og endnu en baggård, hvor han taber måtten, da han springer over en klapvogn og bruger kostbare sekunder på at samle den op, og så – endelig – er han fremme i Nørregade, skråt over for Øgaden, hvor han zigger og zagger mellem to passerende cykler, mens Domkirkens tolvte slag klinger af, og ejeren af Nørre-Grill lader sig trække ud af varmen med en ristet pølse i gribetangen, og folk i køen hos Peter Bager klapper ham op ad gaden, som bringer ham hjem til kollektivet Basen, og hele tiden hører han

den forpustede banden bag sig, „sinds ... syge stodder ... jeg ska' ... sat' me ...“ og sin egen bagdør når Frans ikke at få låst, før den bliver flået op i røven på ham ind til køkkenet, hvor Pia sidder uforstyrreligt med sin morgenkomplet og Søndags-Politiken, „jamen, søde børn dog, skal vi danse eller slås!“ og lynsnart folder sig op fra bænken og tager håndfaste dansetrin med lægen, indtil de alle tre efter et par sekunder bryder sammen i hysterisk latter, da Pia peger på den vævede indskrift på Frans' figenblad: *Brug måtten*.

„Hold kæft, hvor så du åndssvag ud, da du piskede af sted med bar røv. Du lignede én, der var ved at komme for sent til sin egen begravelse!“ stønnede lægen. Jublen blev vildere.

„Jamen, man kan jo ikke både melde *bar røv* og beholde alle pindene,“ skyndte Frans sig at hulke ud i latteren, uden helt at vide, hvad han mente med det. Måske var det et lidt kryptisk sejrsråb. Han havde vel vundet den omgang kluns? Latteren faldt langsomt hen i spredte hik.

Efter at Frans havde fundet et par jeans og en T-shirt at tage på, drak de også kaffe sammen. Men kun en enkelt kop, for lægen var ved at blive skummel igen. Pia fulgte ham omsorgsfuldt ud til hoveddøren.

„Kom nu godt hjem! Og kig ind en anden gang.“

„Kig ind en anden gang?“ abede Frans efter. „Dét er jeg nu helst fri for! ... Og nu går jeg i bad ...“

(5) 1999 Kapellet

En anden lyd udbredte sig efterhånden i hele kapellet.

Fra nærmest tøvende anslag til svagt stigende styrke. Musik var det. Og den løftede sig op i gavlens ene side, fra bunden af kalkmaleriet. Et par flagrende menneskeskikkelser, der gjorde sig umage med ikke at ligne kristen symbolik, i uklare pastelfarver, der hverken lagde fra eller til.

Kapellets klaver havde fået besøg af Pia, som gav en svævende

og dog håndgribelig udgave af John Lennons *Imagine*. Hvordan var det, den lød?

*Imagine there is no heaven
It's easy if you try
No hell below us
Above us only sky
Imagine all the people
Living for today...*

Al snak landede som små fugle på en tagryg, hvor de tog stille mål af omgivelserne og begyndte at pudse sig. Frans gjorde som folk flest og fordybede sig i mental pleje, så indad, så flere billeder.

*You may say I'm a dreamer
but I'm not the only one
I hope someday you will join us
And the world will live as one*

Han rankede ryggen en smule, havde en uvane med at falde lidt sammen, når han sad. Arbejdsskade fra trommestolen? Tog et overblik hele vejen rundt. Og kiggede lige lukt tilbage i historien. Havnen. Bjerget. Landsbyen i byen, kollektiverne, musikken, kæresterne, vennerne, uvennerne, stamværtshuset. Alting var tyve år siden. Mindst.

(6) 1979 Basen

Det var tyve år siden, Frans havde mødt Pia. I en tidligere periode havde han levet sit liv fra midtbykollektivet Basen, der var et af de fremtrædende kollektiver i venstrefløjsmiljøets Landsby, og var nu igen blevet optaget som beboer. Uden at Frans rigtig havde fået besked om det, flyttede Pia samtidig ind i kollektivet.

Fisselette, var hans hurtige fordom fra hoften, godt bakket op af Peter, der dengang boede i kvarteret og stadig kom i kollektivet. Han var et par år ældre end Frans og havde været deltager i Kommune Ét ude i oplandet. De var de første kollektivister i Frans' omegn. Ud af ungdomsoprøret og studenteroprøret var de stimlet sammen i det Herrens og kvindernes år 1968, og måtte selvfølgelig acceptere ridderslaget ved at andre folk og kollektiver i Landsbyen siden omtalte dem som De Gamles Hjem.

Kommunenavnet var efter vestberlinsk model med aner tilbage til Pariserkommunen, og gården havde også huset Rudi Dutschke med familie. Den vesttyske studenteraaktivist var blevet skudt ned i Berlin af en galning, der var hidset op af den reaktionære Springer-presse. Han overlevede med skudsår i hovedet, og familien flygtede til London, hvor Rudi begyndte den lange vej tilbage til intellektuel førlighed.

På ét sekund havde han glemt mere end mange lærer i et langt liv. I London blev man hurtigt politisk lorne ved hans ophold, hvorefter midtjysk venstrefløj og en liberal-oprørske professor inviterede ham til Danmark. Frans havde ikke noget særligt bekendtskab med Dutschke, men havde da mødt ham til et par arrangementer i Studenterhuset og talt med ham til et møde med gamle, spanske anarkister fra borgerkrigen. Han boede nu inde i byen, forskede, skrev, deltog i enkelte møder, argumenterede, men gik stille med dørene, vel stadig utilpasset i en dansk hverdag.

Peter smækkede mere med bagdøren, da han på indflytningsdagen kom ind i køkkenet for at tuske sig til en gæsteplads til aftenmaden ved byens største bord, der havde to langbænke naglede til muren i hjørnet under store opslagstavler på væggene. Vægaviserne fortalte stort og småt om tidens og kollektivets dagsorden. *Gæster Morgenmad 3 kr. Frokost 4 kr. Aftenmad 5 kr.* meddelte et håndtegnet opslag under en række sort-hvide fotoforstørrelser af kollektivister og venner.

„Nå, vil I nu til at lege med bøsserne?“ Smilet var skævt.

I modsætning til Frans og de andre havde Peter været soldat, også ved den danske garnison på Cypern. Han havde både overarm og bøger på hylden. Og hans argumenter var ligeså kontante,

som hans bredskuldrede tacklinger på fodboldbanen. Men han var da vist holdt op med at gå på jagt ude på Kommunen?

Under en propagandaplakat fra den portugisiske Nellikerevolution skød Pia en pegefinger frem for enden af en strakt arm og var ved at åbne munden.

„Skal vi danse eller slås?“ parerede Frans hurtigt med et citat fra en aktuel, litterær familiesaga. Og så blev der grinet og gået til de ægte varme kartofler, der lå kogte og uskrællede i den sorte gryde midt på bordet. Ved siden af karbonaderne, de varmede frysegrøntsager og smørsovsen. Toke var ikke den store fornyer som kok, men det smagte, som det skulle, og der var nok af det. Syv voksne og to børn bredte sig om bordet, og der var mindst to ledige pladser i kollektivet.

‘Og ham dér Peter Pan bliver i hvert fald ikke en af dem.’ Bedst som Frans fladede ud, slap Frikke en udtalelse løs.

‘Hvad mener du med det? Han er slet ikke ansøger, og der kommer en kvindelig lærer med en 11-årig datter til samtale i næste uge.’

‘Dagdrømmer! Han er alt for kantet til jeres tilbagelænedes sammenhæng. Hvornår bliver han voksen og rund?’

‘Klap i, Frikke. Peter er god nok. Han sælger bare ikke ud af sine dyrt erhvervede holdninger.’

Frans vred sig stadig lidt, da han mødte Pia senere på aftenen, hvor de begge med flere folk fra kollektivet sluttede dagen af i Basens og Landsbyens stamværtshus, Music-Baren. Men Frikke havde større husrum end Peter i de dage.

‘Giv ham dog en chance. Han er bøsse og hvad så? Han kan sikkert både lave mad og feje gården. De andre i kollektivet har jo budt ham med. Og så er han jo musiker ligesom dig. Måske kan I spille sammen!’

Det troede Frans nu ikke meget på. Han havde mødt flinke bøsser, ingen tvivl om det. Men de fleste var nu lidt for opkørte og havde ikke styr på ret meget, slet ikke deres kønsliv, så hvordan fanden skulle en bøsse så have power på sit musikalske udtryk? Men inden der var gået fjorten dage, kom han i en situation, der byttede lidt om på sangene.

Frans havde samme aften haft premiere på et nyt band. De

havde spillet på Kulturfronten. Det var gået forrygende ...

(7) 1999 Kapellet

„Jeg bryder mig ikke om den opgave, som det ukontrollerede i livet har tildelt mig i dag. Men jeg har taget den på mig, fordi vi står over for noget større end den enkeltes ubehag.“

Pia var holdt op med at svæve ved klaveret, og en mand havde stillet sig op – i koret, måtte det vel hedde, selv om det ikke var en kirke, men et kapel. Kromann kunne ikke tilsløre sin intellektuelle fremtoning, selv om den var klædt i et neutralt, mørkt sæt tøj. Den øverste knap i den lyse bomuldsskjorte var uknappet, og de kraftige, mørkspættede briller sad midt i et markeret ansigt, der var lige så langskægget som issen var kortklippet. Engang var han blevet et snapshot til en News Week-feature om det europæiske studenteroprør. *En farlig, dansk venstreintellektuel*, forkyndte billedteksten. Som altid tilføjede cigaretten og dens uregelmæssige røgfane erotik og dæmoni til et sorthvidt stilstudie. Det lo vi meget ad, dengang i Universitetsfronten. I dag ryger Kromann ikke mere, og han løber for livet, tæt på havet i den bedre del af Ris-skov.

„Alle os, der er her i dag, kendte Frederik. Han var én af den sidste af sin slags. Frederik var arbejder. På Havnen. Og det var selvfølgelig derfor, han også blev kaldt Frederikshavn. Men Frederik havde jo også venner blandt os, der ikke er arbejdere. Lad os bare sige os fra Bjerget, selv om vi er mange, der trods den beliggenhed ikke føler os hævede over andre.“

Jo, det var Kromann, med en afdæmpet, men hørbar stemme. Varm uden at være sentimental, hverken forlegen eller brovtende, med en frasering, i puls fra hjertet og klartale fra hovedet. Han er jo musiker, tænkte Frans, der til en begyndelse var overrasket over at se Kromann indtage pladsen som den, der skulle samle minder og afsked på manges vegne. Han havde vel troet, at Peter skulle sige noget. Men måske havde det hurtige dødsfald og af-

standen til Spanien skabt hindringer? Eller var der andre ting på færde?

„Jeg mødte første gang Frederik for knap tredive år siden. Der blev afholdt nogle indledende møder til et samarbejde mellem arbejdere og akademikere, men det var nu *efter* et møde, at vi kom i lag med hinanden, fordi Frederik fik et par sene fyraftensbajere på et værtshus ved havnen, hvor et par af arbejderne trak os hen.

‘Hallo! Mit skib er færdiglosset, men hvad er du for en sømand?’ var Frederiks første hilsen, da jeg kom ind sammen med de andre.

Og det måtte jeg jo så forklare ham, efter bedste evne.“

Ja, forklare, det kunne Kromann. Og *Hallo!* – med tryk på sidste stavelse. Det var en ofte hørt, fejende hilsen, når Frederik svingede ind på Music-Baren med den efterhånden store, faste mave forrest i den hvide undertrøje under arbejdsskjorten eller Kansasjakken, alt efter sæsonen. Frederik havde næppe deltaget i mange teoretiske eller strategiske møder, hverken i Universitetsfronten eller Socialistisk Arbejder Klub, men han var en mand efter Frans’ hjerte. Han arbejdede hårdt, han festede hårdt, han var generøs med sig selv over for sine venner og gav kontante meldinger, hvis folk var for dumme, for erfaringer havde han samlet, og vågne instinkter havde han plejet. Godt nok var hans adresse en god, billig lejlighed i Havnearbejdernes Boligforening, men Havnen var hans ene hjem, og værtshusene det andet. Og så havde han sine små oaser hos en håndfuld familier, gerne med børn, for hans lune stod godt til deres barnlighed. Mange i Landsbyen kendte Frederik, og mange stier trådte han udenfor.

Du-æh, single eller ungkarl, det kender jeg ikke noget til! Med underarmen rejst som fallos på bardisken vinkede Frederik afværgende med fire fingres dykkende bevægelse, over en stiv håndflade. Men man har sine steder. *Kan vi lige få en omgang til den unge herre*, bankede han i bardisken, så cigaretasken dryssede mildt omkring ham.

Frederik var to år ældre end Frans. Han spiste godt, han røg meget, og han løb ikke efter noget. Og selv om man nu havde store maskiner til at flytte betydeligt mere end *seksten tons* om dagen, som den gamle sang lyder, så skulle der stadig krop til at være på

havnen. Med containerdriftens indførelse på skibe og havn blev antallet af løsarbejdere, der blev antaget for en dag eller et skib ad gangen, meget indskrænket. Men Frederik arbejdede på den gamle måde. Med overarbejde og weekender kunne han holde en god årsløn på ni måneder.

Grønlænderne er sgu ikke så dumme, du. Når de har fanget spæk nok, så holder de fri.

Så tog han i uger eller måneder til Mallorca, hvor han kendte en dame. Eller Brasilien, hvor en kammerat boede. Eller holdt ferie i byen og på landet. For et par år siden købte han en udtrampet fiskekutter, som han gik og bødede på. Og så fik han en slags anpart i Pias hund, som elskede at være hos ham, når Pia var på turné.

Johnny B. Goode, i dagligt kald bare Johnny, nedstammede i lige linje fra Trotsky, en flot kollektivhund fra Ny Munkegade, der havde været en næsten ren schäfer med lidt skotsk hyrdehund i sig.

Trotsky var den eneste hund i kongeriget, der havde læst Kapitalens tre bind, hævdede hundeejeren Gustav. Når han sagde *Das Kapital* til den, gøede Trotsky én gang. Sagde han det igen, gøede den to gange, og ved Gustavs sidste kommando, gøede Trotsky tre gange. *Nu mangler vi bare, at I bliver lisså dygtige!* sagde Gustav gerne efter demonstrationen ved introduktionerne i Universitetsfronten til den fagkritiske skoling.

Men Johnny var noget mindre og havde fra moderens side en livlig norsk gårdhund i blodet. *Se nu lige her, Frans ... Johnny! ... Formand! Formand!* Og så kæftede den lille hund op, mens hårene strittede hen ad ryggen på den. Indtil *Jah, det var godt, Johnny!* og halen bare gik på den med et par glade piv. *Men kom så lige med ned i haven, så ska' du sgu se ... tag lige to Top med fra køleskabet.* Gårdhaven var en bodegahave, men der var dog et par bærbuske og nogle jordbærrækker, som havde gjort sig fortjent til et meget rædselsfuldt fugleskræmsel. *Johnny! ... Go, Johnny! Go! Go! Go!* hvorpå hunden fuldstændig ændrede karakter og rasende sønderflåede fugleskræmslets ben, der var lavet af solide, opskårne dæk fra Gunnars Auto. *Go' hund, Johnny, go' hund!* Frederiks mave hoppede.

Dengang boede Frans alene i naboskabet lige på den anden side af Øgadekvarteret og kom hos ham i perioder, især når musikken spillede for lavt. Ud over Johnnys opvisninger var Frederik altid god for en bajer eller en eksotisk dram eller to, hvis det var dét, den stod på. *Du Frans, jeg har lige lidt ...* Ofte uden banderole, og der kunne være andre lækkerier, som et sjak var faldet over, hvis der under en losning gik hul på en indpakning. Som man sagde.

Lige inden Frans flyttede til kysten for nogle år siden, havde Frederik ligget fem uger på sit stuegulv, med en diskusprolaps. Sengen var for blød til smerterne. Der var ventetid på operationer. Og kun halvtreds procent af dem var vellykkede. Dér lå han. Uden at kunne flytte sig. Sked på aviser i begyndelsen. Indtil hjemmeplejen kom i orden. Frans havde set op. En gang havde han taget hjemmelavet chilibeans med. Men, han kunne jo godt se på madforsyningen, at han ikke var den eneste, der kom. Og Johnny kendte vejen til Købmand Smedegaard. Med en bærepose bundet i halsbåndet.

Efter operationen og hvileperioden kom Frederik stille i gang på de store trucks på containerhavnen. Han måtte sommetider tage nogle sygedage.

Ja, hvad fanden, Frans. Man får jo en regning engang imellem.

(8) 1979 Music-Baren

Da nu Pia havde reddet Frans' liv, overgav han sig og inviterede på en kaffe med en skarp.

„Hvad vil du have?“ De hang begge med to albuer på bardisken og en sko på fodstøtten på Music-Barens trygge hjemmebane. Kiggede adspredt på det beskedne, men udsøgte udvalg af spiritusflasker på hylderne bag ved bartenderen. Fra klemmeindretninger over bardisken hang tidsskrifter og aviser ned. Båndspille- ren kørte lavmælt med Kliches hårdtslående debutplade, Super-tanker.

„Hmm. Ja, det er jo lidt tidligt for mig. Men lad mig så springe ud i det med en Gammel Dansk.“

„Asser! To kaffe, en Gammel Dansk og en Jäger.“ Frans havde lyst til noget sødt, som også kradsede lidt i halsen.

„Hej, Kid!“ returnerede Asser, da han greb kolben for at fylde to krus. „... og en Jäger,“ han dykkede ned til det lille fryseskab.

„Tag lige en Hof med til mig!“ lød det bag en kryds og tværs fra stambordet ved det nærmeste vindue.

De satte sig over til bordet ved siden af. Frans på bænken ved den fjerneste bordende, hvor han kunne overskue hele lokalet, Pia på stolen tættest på.

„Nå, I er nok fine på den i dag. Siden I ikke vil dele dyne med os!“ Kryds og tværsen havde fuldsæk og gemytlige, brune øjne.

„Goddå’ Hoffa,“ hilste Frans. „Vi har lige et møde.“

Da Asser havde ekspederet en kunde mere, bragte han en Hof med over og satte sig på stolen ved den ende af stambordet, der var lige ud for bardiskens åbning. Bartenderens faste plads uden for myldretiden.

„Asser, du husker lige, at du skal have min vagt på fredag, og jeg tager din tirsdag?“ Frans havde et halvt års tid haft cirka én ugentlig vagt på Music-Baren. Det var et godt sted at være, gode kollegaer, han kendte mange af kunderne og rutinerne i forvejen. Han havde forladt Uni efter mange gode år. Man kunne knap få mere undervisningsarbejde, ingen faste job i udsigt. Han havde besluttet sig for at satse hundrede procent på kulturarbejde, først og fremmest musikken, så måtte man se. Og så et bartenderjob. På deltid. Det lå godt til at være trommeslager. Sen mødetid og så på fuld styrke i løbet af aftenen. Nu skulle det bare lige passes mere ind i forhold til spillejobene og øveaftenerne.

Værtshuset havde lige åbnet, der var eftermiddagsstille, kun få kunder. En kvinde i trediverne bladrede lidt i Min-Avisen og kastede sig så over Beboeravisens reportager om en kommende trafiksanering i Øgaden, som Beboerforeningen havde fået gennemført. En tre-fireårs dreng bankede rundt på en stor specialbygget trehjuler med tykke gummihjul, mens en lidt større pige stod på ståtrinet bagpå. Deres to fædre sad og raflede tænkeboks ved et bord ovre ved den anden vinduesside. Frans nød altid udsigten

fra værtshusets mansardkviste ud over det oprindelige arbejderkvarters småhuse med baghuse, oaser og smågårde. Det lå som et puslespil af uendelige liv og muligheder. Man kunne lige præcis ikke se ned i kollektivets gård, fordi Gunnars Auto skød sig imellem med en høj halvbygning op ad en brandmur til kollektivets baghus.

„Brug måtten! Frans.“

Deres fælles latter klingede af søndag, lidt hæs og tilrøget.

„Ja, skål, Pia. Aldrig mere mandag!“ Frans kradsede lidt i en stopning i den rødternede dug. „Det bedste var jo næsten, at Domkirken begyndte at slå tolv, da jeg stak af sted. Jeg kan godt fortælle dig, at jeg aldrig har haft så stor en metronom svingende for at holde tempoet hele vejen hjem!“

Så fik Pia hele historien med baggrund og optakt. Bagefter kiggede Frans på uendeligt ud over de små hustage. Enkelte pjuskeblade havde overvintret på nogle baggårdstræer. En kat strakte ben hen over et koldt tegtag.

(9) 1999 Kapellet

„Frederik levede som en fri fugl. Og som en graffiti engang bekendtgjorde på pissoirvæggen på et værtshus, som vi begge holdt af, så er det sådan, at *De frie fugle flyver. De tamme længes*. Nu ved vi jo, at også frie fugle må følge de store træk eller gennemleve hårde vintre, og fugls føde må de alle svinge fjerene for. Frederik blev aldrig lønslave, men han var en mand, der kunne rykke hårdt og fylde godt i sit sjak. Har jeg fået fortalt. Og det er der ingen grund til at betvivle. I hvert fald ved jeg, at det faldt naturligt for ham at give en hånd og en skulder, hvor han kom frem. Ja, give en omgang – eller en skideballe – var han heller ikke bleg for.

Jeg satte meget stor pris på Frederik. Det hændte jo, at han kom forbi en eftermiddag med en voksen pose rejer. Eller et par regnbueørreder, som han straks gik i gang med at rense og tilberede. Kom han tomhændet, gjorde han sig praktisk med et eller an-

det, eller også fik han en håndbajer og slog sig løs med ungerne.

Frederiks hjerte sad til venstre, og det var rødt, og hovedet kunne han også bruge, til at fundere over og diskutere, hvordan sagerne hang sammen. På havnen har man i årtier, ja århundreder, haft større muligheder end på så mange andre arbejdspladser for at øjne de internationale sammenhænge for varernes og kapitalens frie bevægelighed. Som alle her i lokalet ved. Frederik var ikke i bagtroppen, når fodfolket på vores havn gik forrest i konflikter og arbejdskampe, hvis perspektiver rakte langt ud over havnens område eller landets grænser.“

(10) 1979 Music-Baren

„Sig mig lige, hvorfor pokker hedder du egentlig Pia?“

Pia fortalte så Frans, hvordan hans mor havde sendt ham til spil i begyndelse af skoletiden på Læssøegades skole, og hvordan han som 13-14-årig havde fået en ny spillelærerinde, der var en del optaget af at rette på hans kropsholdning, når han spillede.

„Jeg var lige flyttet til Regenburgsgade og var med i et kyller, der altid plyndrede æbler ...

„ ... ovre i *Ammeren*, ikke! For fanden mand, jeg boede selv i Tage Hansensgade i mange år, lige op til den anden side af Amtssygehusets park ...!“

„... så har vi nok ført krig mod hinanden, vi sloges altid med snotungerne fra U-gården!“

„Rosengårds-røvhul!“ grinede Frans.

Nå. Efterhånden gik det op for Pia, at den der spillelærerinde *gramsede*, som han kaldte det for sig selv dengang, og det var ting, han absolut ikke kunne tale om med sin mor. Hun var en kvinde af den gamle skole, hvis biografi over den for længst forsvundne far blev sammenfattet i to sætninger i hendes korte tale til hans konfirmation: *din far var et dyr, lille P, og det var godt, vi slap af med ham. Nu har du chancen for at vise, hvordan en mand skal være!* Og chancen greb lille P så. Han fandt sig en ny spillelærer. Det var en

mand, som mere var til jazz end til klassisk. Han var ikke mere end fem-seks år ældre end Lille P. Og han var sådan set også interesseret i hans kropsholdning, men noget mere sofistikeret.

„Jeg kendte jo kun Armstrong. Ovre i skolen kaldte de mig *Trut-trut*. Men Karsten *Buster*, han lignede jo lidt Buster Keaton, viste mig rundt i be-bop'en, det var jo splitternyt. Han var tilflytter fra Hjørring Jazzklub og importerede selv plader, Bird og Dizzy og Monk. Og Miles Davis og Coltrane. Og selvfølgelig viste han mig så, hvor de blå toner lå, og hvordan jeg kunne bruge dem i akkorder. Du ved, formindskede kvarte og seksere og den slags.“

Frans nikkede med et fjernt blik. Han var trommeslager og kunne høre, når det swingede og var blåt.

„Han viste mig også, hvor et par helt andre ting sad. Ja. Det blev altså det rene Aristoteles og Alexander den Lille, før han blev stor, hvis jeg må sige det på den måde.“ Pias stemme svingede lige på kanten til en kælen affektion, men Frans skulle høre meget nøje efter for at ane den. Hvis ikke Pia gjorde det med overlæg.

„Den skønne oplæring i verdens sammenhæng og indføring i erotikken, ikke! Bortset fra, at Buster ikke var filosof, men musiker, og bortset fra, at jeg ikke bagefter gik ud og slagtede alle ikke-græske folkeslag ... som ham der Alexander. Nej. Men han indviede mig til verden og jazzen og seksualiteten, og han var med til at starte *Smiles* med Holger Lohmann, men rejste så *over there*, og jeg så ham aldrig siden. Stakkels lille mig, men da jeg så langt om længe sprang ud som bøsse for tre år siden, så kaldte jeg mig Pia over for mine nye venner i Bøssernes Befrielsesfront. Jeg beholdt mit P, men tilegnede det til min store kærlighed. *Piano! Piano!*“ Pia udtalte de sidste to ord på opera-italiensk.

„Wauw, Pia Piano! Har du forresten smagt den nye italienske vin, de har fået?“ Frans kiggede ivrigt på Pia.

„Næh.“

Døren til trappen knaldede pludselig op.

„Godda', mit navn er Ødelagt!“ og en bisset stemme i et muntert leje ville have svar på, om man serverede bajersk øl og brændevin i dette etablissement, *for nu skal vi fandeme ha' farverne stygt blandet!*

„Goddå, Freddy! Er du på turné i dag!“ konstaterede Asser.

„Jeg *har* sagt til den gale svensker, at hvis han skal rejse tårne midt på heden, så skal de sgu trække lyn ud af røven på gud. Og giv mig så en Top og to glas. Jeg kan ikke tåle synet af tomme glas, og når det ene er tømt, har jeg stadig mjød i det andet. Og så et lille ét med brændevin!“

Maleren satte sig over til Hoffa og tog en mundharpe op af lommen.

„Nu skal jeg spille en Hofsonate for dig, så kan du give en Top i præmie!“

Freddy sugede en syg tone ud af harpen. „Ja, ja, jeg er født under den kolde krig ... og er ikke rigtig blevet varm endnu!“

Frans grinede til Asser. Og smilede til Pia.

„Hva’ så? Skal vi lige dele en flaske? Den er sød og myndig på samme tid.“

„Ja, sød og myndig. Det kan du altså selv være, min gode Frans. Men er det ikke lige dristigt nok? Vi skal jo helst være kampklare til husmødet i aften. Der er jo mere indflytning på dagsordenen, og den nye ombygning.“

„Ja, ja, klart. Det er kun cirka to glas til hver.“

„Vi skal jo også have ordnet rengøringen.“

„Hvad har du?“

„Baderummet.“

„Jeg har fortrappen og det lille fællessrum.“ Frans tændte en ny cigaret og krøllede den tomme pakke sammen. „Vi hjælper hinanden inden aftensmaden. Asser! Jeg vil gerne have 10 Scotsmann, og lad os så lige få en flaske af den der muscadet, kold, med to glas.“

(11) 1999 Kapellet

„Frederik holdt sig heller ikke tilbage, når det gjaldt om at tage fra af livets søde sager. Han boede ikke med en familie, men havde mange venner, mange forskellige venner, som vi oplevede senest

til hans 50-års fødselsdag. Frederik levede ikke et liv, hvor han hang over bøgerne, men han læste mange forskellige aviser, også den bette pjosker, som den gode digter Per Højholt har kaldt den tynde avis med den røde prik over I'et i dagbladets navn, og jeg kan kun tage det som et håndslag fra virkelighedens verden, når Frederiks hilsen til mig ofte var: *Nå, din bette pjosker, hvordan står de litterære aktier så i dag?*

Frederik kunne også tage pusten fra folk ved pludselig at holde et kort foredrag om brasiliansk samfundsøkonomi set i perspektivet for udbygningen af den tredje verden, eller om de meget lidt flatterende sider ved den internationale kommunismes forræderi over for anarkisterne og andre venstrefløjsgrupper på republikanernes side i Den spanske borgerkrig. Det var vel Frederiks måde at sige på, at 'vi kender godt til den store verden og de store røvhuller, selv om vi for det meste beskæftiger os med de mindre ting og de små røvhuller'.

(12) 1979 Music-Baren

Frans skænkede op af den afkølede vin. Han løftede glasset lidt, mens han med tommelfingeren langsomt tørrede dug af ind til en gylden verden. Så satte han underlæben til kanten og hældte langsomt en kølig stråle ned mellem læben og fortænderne i undermundten. Sugede vinen op ad tungen.

„Forresten. Hvis jeg nu klarer min rengøring selv, men hjælper dig med baderummet, kan du så ikke hente mit tøj ovre hos Siff?“

„Dit tøj? Kan du ikke selv hente dit tøj.“

„Jo, det kan jeg da godt, men jeg synes lige, jeg vil give dem lidt husfred. Det vigtigste er heller ikke tøjet, men min notesbog.“

„Din notesbog. Hvad bruger du sådan en til?“

„Jamen, det er jo ligesom Bruce Chatwin eller ...“

„Bruce hvem? Jack Bruce?“

„Nej. Altså jeg ... den er til ... jeg skriver i den, for fanden. Små ting, jeg gerne vil huske eller tænke over ... altså, æjhh!“

Frans løftede hænderne og strittede med alle fingre, tog så en hurtig slurk.

„Tænke over, ja, ja. Okay. Okay! Jeg skal nok hente det. Lige før aftensmaden.“

Frans tændte et frisk stearinlys, der stod i en lille glasstage ved siden af askebægret, der også var af glas. Han kiggede på de to cyklende børn og strøg sig ned ad kinden med fire fingerspidser.

„Kan du lære mig at rafle, Frans?“

„Jeg skulle have været tvilling, Pia.“

„Mener du sådan med stjernetegn?“

„Nej, rigtigt. Jeg er faktisk tvilling. Min bror døde lige efter fødslen.“

„Du godeste! Det var da frygteligt, Frans.“

„Ja, ja, Pia. Det er altså enogtredivå år siden. Men jeg har ham nu stadigvæk, min bror.“

„Nå? Har du ham stadigvæk? Mener du sådan i en lille krukke, med aske indeni?“

„Nej. Inde i hovedet. Han snakker til mig. Og jeg spørger ham om ting og sager.“

„Hold nu op. Det kan man da ikke. Eller ...“ Pias øjne tændtes. „Nej, hvor sødt! Hedder han noget?“

„Frikke. Han hedder Frikke.“

„Frikke? Frikke! Og han snakker med dig. Og du snakker med ham. Savner du ham?“

„Har en blues tolv takter?“

(13) 1999 Kapellet

Pia var over tangenterne igen. Kromann havde foldet sin huskeseddel sammen.

„Lad os synge den første sang i det lille hæfte, der ligger på bænken.“

Frans og andre brugte det som vifte i kapellets indelukkede varme. Så var Kromann gået hen til sin plads på en af de forreste

rækker. Til afslutning havde han haft nogle godhjertede bemærkninger til familien oppe nordfra. Man kendte ikke rigtigt hinanden. Og var sluttet af med historien om dengang, da Frederik blev båret i guldstol og på æresrunde i Øgadens Beboerhus til sin 50-års fødselsdag, med en tjenerbakke i hænderne fyldt med små skarpe og cigarer, og at optoget havde tabt Frederik, fordi Hansi Hovedløs absolut skulle kysse på en bestemt dame, som runden passerede.

Da stilheden var faldet på plads, lød det fra gulvet, i forvirringen af glas og flasker og væsker og cigarer ... *ja, det var så det skarpe hjørne. Men vi må videre, kammerater! Lad os nu se på de runde damer og helt ind i evigheden!*

„I dag skal der ikke bæres, for familien har valgt en anden udgang. Men lad os alle se på det runde i tilværelsen, lige ind i uendeligheden. Æret være Frederiks minde.“

Kim Larsens *Om lidt bli'r her stille* viste sig at være vanskelig som fællessang, selv om Pia gjorde sit bedste for at markere melodians søm. Så smældede det røde flag mere taktfast, da den blev sunget umiddelbart bagefter. Frans syntes, han kunne høre lidt hundehyl blande sig i marchen og kiggede opmærksomt op mod klaveret. Var det en hundehale, han kunne se dér ved Pias ben?

(14) 1979 Basen

Frans og Pia nåede akkurat at gøre baderummet rent inden aftensmaden, men Frans fik kun lige taget hul på fortrappen. Dommen faldt under husmødets andet punkt, Ugens sysler:

„Og så var det fortrappen og det lille fællesrum. Frans! Dét nåede du ikke. Og fra sidste uge står du for bagtrappen og biblioteket. Det er jo så lige en halv flaske snaps i bøde til kollektivet.“

„Du er en hård kvinde, Nina.“

„Hvad siger vi?“

„Lev og lad leve!“ lød koret anført af Sussi rundt om det store, næsten kvadratiske bord.

„Frans var jo ved at sætte Pia ind i sagerne, og han hjalp ham også med baderummet!“ Toke var den eneste DKP’er, som Frans nogensinde ville komme til at holde af. Han havde faktisk også klaret tøjvasken fint hele ugen. Næsten. Han manglede at sortere tre vaske i tøjrumsrummet. Men det var ikke nok til et minuspoint.

„Nix, det gælder ikke.“ De to kvinder var benhårde. Elin var ikke hjemme, så ingen hjælp fra den kant.

„Lev og lad leve, min kære dreng. Anarki og ansvar!“ afsluttede Nina.

Frans skumlede lidt, men var fornøjet. For han bladrede i sin genvundne notesbog. Hvad var det, der stod dér fra natten før? AA. *Anarki & Ansvar*. Det samme som Nina lige havde fyret af. Det var sgu da uhyggeligt ...

(15) 1999 Kapellet

Formanden for Havnearbejdernes Fagforening hædrede derefter Frederik med en personlig dækning fra havnefronten med Frederik som hovedperson. Frans kendte ham kun på hilsebasis. Oprindeligt var han vist en halvstuderet daglejer, der for mange år siden godvilligt var blevet hængende i sit studiejob, fordi det var afvekslende, ofte udendørs, og man fik brugt kræfterne, også de politiske. Og så var der gode penge i det.

Formanden var omkring Frederiks sygdom og fremhævede sygehistorien som typisk for havnearbejdernes arbejdsforhold. Der var en hård nedslidning af medlemmerne. Man havde flere passive medlemmer på invalidepension i den arbejdsduelige alder. Og så var det i øvrigt en mandearbejdsplads, som en af de eneste tilbage. Det havde afgørende indflydelse på en omgangstone med kontant afregning, men også for godt kammeratskab og varme venskaber. Her var både familiemænd og enegængere. Der var en klar tendens til, at familiemændene holdt længst. Til gengæld var der en traditionel rummelighed for folk, der ikke havde ambitioner om at lade sig passe til i faste rutiner og kreditkort el-

ler til hvilke som helst ændringer på arbejdsmarkedet.

„Og så er havnen jo en politisk arbejdsplads med mange internationale kontakter. Vi har forbindelser til alle store, europæiske havne og flere til. Hos os er solidaritet hverken et fyord eller et fremmedord eller en fane, vi kun tager frem den 1. maj. Det er en praktisk måde at tænke på og handle på.

I sådan en levende og broget flok af mennesker, sættes der også grænser folk imellem. Det kan være politiske skel og personlige skel. Der kan jo være kammerater, der slår så mange skæve, at de gør sig umulige i enhver sammenhæng. Men ud over det kan jeg roligt sige, at Frederik i sit daglige arbejde og i sin væremåde var hævet over almindeligt nid og nag. Han var velkommen alle steder. Og derfor er vi også så mange her i dag til at tage afsked med ham. Alt efter opfattelse og tro, kan vi have forskellige anelser om, hvilken havn Frederik nu sejler til. Men vi ved alle, at den havn, han kom fra, holdt han af, og her fyldte han sin plads. God rejse, Frederik! Og tak for turen, vi fik sammen!

Frederiks familie har bedt mig om at invitere alle, der har lyst, ned på Den lave varmestue, når vi er færdige her.“

Og så sang forsamlingen af mænd, kvinder og børn, unge og gamle, i arbejdstøj og bytøj, *Altid frejdig, når du går*. Og før den *Internationale*. Alle seks vers.

Frederik havde ikke været syg, men var faldet om efter en almindelig lørdagsforkost hos bekendte og var død en halv time efter. Frans var næppe kommet ud af sin første sorg endnu. Men det var da et lyspunkt at kunne være til en begravelse af en hæderlig mand uden at skulle høre på alt det kristne hokuspokus, tænkte han.

‘Jamen, Internationale? Er det ikke lige vulgært og verdsligt nok?’

‘Klap i, Frikke, du jamrer som et kvindfolk!’

Frans slog følge med Peter i den sindige defilering ud af kapellet. Hvor var der dog mange buketter. Fra Havnen og Bjerget.

„Men er det ikke lidt sigende, at der skal en begravelse til at samle Landsbyen nu om stunder?“

Peter brummede.

„Jeg kom også lige til at tænke på under Svend Erik Formands tale ... kan du huske de der indledende møder fra Universitetsfrontens første år, hvor Kromann var en af indpiskerne?“

Peter nappede i overskægget med tommelen og kanten af pegefingern og nikkede.

‘Den marxistiske klasseanalyse viser ganske præcist arbejderklassen som skaber af merværdien i den kapitalistiske produktionsproces, og den udpeger derfor helt klart arbejderklassen som kapitalens negation, som revolutionens kollektivt handlende subjekt.’

De var endnu ikke kommet ud af kapellet, og Frans fraserede med lavmælt stemmeføring overbevisningens indre glød, som Kromann og andre benådede talere kunne pakke ind i den kølige analyses objektive retorik.

„Jo, jo. Mener du ikke, klasseanalysen gælder ved dødsfald?“ Peters panderynker blev pludselig meget tydelige. Han havde været i mange sjak med Frederik i begyndelsen af sin studietid.

„Hold nu op!“ Frans blev bred i munden. „Min pointe går mere på tankerne i vores hoveder dengang: Øh-nå! Hvad så med os på venstrefløjen, der bare arbejder for revolutionen med kritik af imperialistiske krige og kritik af brug af atomvåben og atomkraft og for indføring af nye styrelsesformer og studier på uddannelserne og for kritisk universitet og modkultur til den herskende, borgerlige elendighed og hele dynen? Hvad med os? Og så fik vi damphammeren:

‘Venstrefløjen, derimod, består for størstepartens vedkommende af mangfoldige og i teoretisk forstand nærmest ubestemmelige mellemlag, der set i den samlede produktionsproces ikke er produktive, men forvalter eller forbruger merværdi. Mellemlagene er ikke i sig selv en del af omvæltningens subjekt, tværtimod viser de historiske erfaringer, at mellemlagene har været politisk upålidelige alliancepartnere for arbejderklassen.’“ Frans pustede tungt ud og rystede højre hånd.

De var nu nået ud i en svalende majbrise. Var der fugt og tor-den i luften? Folk stod eller bevægede sig rundt mellem småklynger på den åbne plads foran gulstensbygningen. Hilste, med genkendelsen smilt gennem sorgens blinkhinder. Bagved var de

første biler allerede var ved at køre væk fra de to parkeringsrækker ned ad alleen.

„Ja, dén sved. Der var mange, der ønskede at trække arbejderklassens karaktermaske på ... så kunne de opleve sig selv som mere pålidelige, ja finere og tættere på revolutionen, ved at være en del af arbejderklassen.“

„Jeps, og selv om man ikke var det, så kunne man måske blive det. Ikke alene skifte socialgruppe. Men klassestatus! Husker du ham den litteraturstuderende, hvad var det han hed?“

„Jens Peter, ja, han blev fællestillidsmand på Danfoss.“

„Og psykologen, Ellen. Hun var da vist forbundsformand for Hotel- og restaurationsarbejderne en overgang. Altså i 1970'erne kunne vi alle sammen få industriarbejde i sommerferien, tjene til studierne eller ferien eller dannelsesrejsen til Indien. Du var på havnen over mange år, ikke. Og jeg prøvede både at være slagteriarbejder og mejeriarbejder. Men dét var ikke et skifte, det var højst en anden og en sund erfaring.“

Frans tændte en cigaret. Man kunne lige så godt tage varmen indenfor også. Peter åbnede en knap mere i sin gamle, men velplejede skjorte. De havde nærmet sig en af de større klynger.

„Her står man nok sammen, som bor man stadig i kollektiv med hinanden!“ hilste Frans.

„Vi spiller for lidt bold nu om dage, Messer!“ prajede Peter ind i flokken.

„Måske virker JBU's sindelagskontrol endnu,“ smilede Messer gennem King's-røg. „Men-æh, dengang havde vi nu heller ikke andet end hård kritik til overs for m-l'erne, fra vores korrekte overblikspositioner på den lange march gennem krisen ... hvad enten det nu var Kommunistisk Forbund Marxister-Leninister eller Kommunistisk Arbejderparti Marxister-Leninister, eller ... og i dag har vi såmænd heller ikke så meget til overs for dem, eller hvad de blev til, selv om de er holdt op med at sove i deres Kansasstøj og er blevet velklædte flommeeuropæere.“

„Næh, men vi gjorde en nyttig undtagelse, dengang vi kaldte vores fodboldklub Fodbold Aktion Marxister-Leninister, og Jysk Boldspil Union ikke ville optage FAML på grund af navnet!“

Så grinede alle råt. Gu' ved, om Svend Erik Formand har været

kamel, tænkte Frans. KAML, kamel, kamel. Og mindedes så en helt anden kamel. En kamel på en lille gylden nål, der var emblem på medlemskab af en eftertragtet klub.

„Skal I med ned på Varmestuen?“